

EGY ÉLETMŰ TÜKRE

(MEGYERY SÁRI: *ÉN IS VOLTAM JÁVORFÁCSKA*)

(Magyar Műhely – Paris)

Világszerte újra elszaporodtak az önéletírások s velük a szándékos vagy szándéktalan ferdtések, szerencsenmosdatások. Mert hiszen az átlag-önéletíró azt írja meg, azt színezi át vagy azt hagyja el, amit ő maga érez fontosnak. Ember legyen a talpán, aki e parttalan áradásból ki tudja választani az igazgyöngyöket! Magam is inkább csak kétségeskedem kortársaim visszaemlékezéseit olvasva: „jó-jó, de hol van az egész igazság?!”

Némi gyanakvással vettem kezembe Megyery Sári könyvét is, amely a párizsi Magyar Műhelyben készült s odakint eseményszámba ment. Vonzott megjelenésének elegáns egyszerűsége, de felborzolt a fül-szövegeket ékesítő két arckép. Az egyikén Sacy von Blondel profilja tűnt elém, gyermek- s ifjúkorom filmszillagáé, a másikon Megyery Sárié, úgy, ahogy valamikor a Színházi Élet frisstollú krónikásaként számolt be az egykorú társadalmi élet eseményeiről. Aggodalmaimat már első olvasásra eloszlatta a könyv. Közvetlenül, jó megelevenítő erővel, robbanékony, de lehangadt hangnemben s igen őszintén írta, aki írta. Megkapott arányérzéke, amellyel távoltartotta magát mind az álarc-tépő vallomást-tévők pátoszától, mind a hálószoba-szellőztetők kacérságától; noha mindkettőhöz lett volna tehetsége, anyaga elég. S tiszteletre készített az a biztos ösztön, amellyel erkölcsi és történelmi értelmet tudott adni könyvének.

„Életregény”: így határozza meg műfaját. Ezzel eleve elhatárolja magát az adatközlők tárgyi zsúfoltságának és alaktalanságának veszélyeitől. Aki nagyon akkurátusan ellenőrzi a könyvben összehordott tények pontosságát, sok fehér foltot, sok igazítanivalót találhat. Ez érthető, sőt – úgy érzem – helyes is: az összkép hitelessége megkíván bizonyos szerkesztettséget; a kompozíció egészét veszélyezteti, aki elvész a részletekben. Ezt igen jól tudta Goethe is, amikor a *Költészet és igazság* címet adta önéletrajzi regényének. Az *ÉN is voltam jávorfácska* is egyszerre költészet és igazság; – még az is szervesen hozzátartozik, hogy szinte a regény részeként csatolja a maga szövegéhez azokat a válaszokat, amelyeket még 1936-ban egy – némi nagypolgári-bohém-sznob színezetű – társaság nevében feltett körkérdésre kapott az akkor abban a körben divatos költőktől. „Hogyan születik a vers?” – tette fel a kérdést a lelkes buzgalmában üdvözült ifjú hölgy; a költők válaszoltak; a válaszok egy hányódó-vetődő láda mélvén túléltek a vízőzönt – éppoly csodálatos módon,

mint a könyv szerzője s épp oly frissek maradtak, mint az egykori kérdező szelleme.

Nem készült írónak s nem is lett jelentős író, bár munkássága eléggé terjedelmes és nem rekedt meg a kis haza határai közt. Nem lehetett vezető szenvedélye a színészet sem, hiszen egyébként – egykori okos sztárként – mégiscsak volna valami mondanivalója az egykori film alkotói világról. Inkább csak segítették e foglalkozások abban, hogy lerázza családjá, társasága, belé nevelt világnézete korlátait, hogy szabad legyen a maga kockázatára, gyönyörére és gyötremére. Bár Sacy von Blondel eljátszotta vagy félszáz film főszerepét s Putty Liával, Bánky Vilmával, Nagy Katóval a filmvilág magyar származású fényes csillagai közé emelkedett, volt szíve és bátorsága kellő időben más pályára térni. Bár öntudatra ébredése első pillanatától kezdve elfordult, majd el is szakadt családjától, az úri nyomorúság idején is ölében hordozta beteg s menthetetlenül léha múltjába kövesedett édesanyját. Mindezt nem a női egyenjogúságot követelő szellem elvi szenvedélyével, hanem a szabad választás ösztönös biztonságával és hajmeresztő fordulataiban is értelmes következetességével.

Különös érenyeként említem, hogy a kékharisnyóság árnyéka sem érinti; ezért is nem beszél arról, amihez nem értett s ami nyilván nem is nagyon érdekelte: a szakma elméletéről és gyakorlatáról. Az élet volt igazi eleme. Az életregény fő színhelyei: a Monarchia társhatalmából kis törmelékországgá morzsolódott Magyarország, főként Budapest, a weimari Németország nemzetközi forgatagában örvénylő Berlin, a háború nyomorában elmerülő s lassan újra magára eszmélő Párizs, ahol ez a viharosan túlérzékeny temperamentum végre megnyugodott, erőt gyűjthetett rá, hogy számotvetve magával megvonja élete mérlegét. Hiúság nélkül, őszintén és vonzó költőiséggel végezte el ezt a számvetést. Az *Én is voltam jávorfácska* ezért is több pusztán érdekes történelmi emléknél. Megyery Sári személyes műalkotássá formálta életét s ennek tükörképét mutatja be olvasóinak.

KERESZTURY DEZSŐ